

Velfærdsstat og konkurrencestat

Social- og velfærdspolitiske forandringer italesættes for tiden hyppigt som en overgang fra velfærdsstat til konkurrencestat. Konkurrencestaten er ifølge professor *Ove Kaj Pedersen*, der lancerede begrebet i en dansk kontekst:

- En stat, der langt mere aktivt end velfærdsstaten søger at mobilisere borgere og virksomheder til at deltage i den globale konkurrence.
- En stat, der i højere grad søger at gøre den enkelte ansvarlig for sit eget liv.
- En mere dynamisk stat end velfærdsstaten, mere internationalt orienteret og i højere grad gearret til at understøtte nationale virksomheders muligheder for at klare sig i den internationale konkurrence.

Mens velfærdsstaten grundlæggende var et moralsk projekt, der sigtede på at danne den enkelte til at være medborger og deltager i et demokrati, er konkurrencestaten ifølge Pedersen baseret på et økonomisk menneskesyn. Der er med Pedersens ord "*en menneske og markedsforståelse*" til forskel, og de sidste mange års politiske reformer har først og fremmest drejet sig om at ændre det grundlag og de værdier, som velfærdsstaten byggede på. Målet har været at skabe en "*opportunistisk*" personlighedstype gearret til markeds konkurrence til afløsning af velfærdsstatens "*gode medborger*". Det har ifølge Pedersen resulteret i en helt ny politisk kultur, som bl.a. kan aflæses i folkeskolens formålsparagraf.

I velfærdsstatens glansperiode var skolens opgave ifølge Pedersen at uddanne til demokrati. Læreren skulle medvirke til at danne den enkelte til at udvise tillid og respekt for andre, og den pædagogiske kerneopgave bestod i, gennem udveksling af synspunkter, at muliggøre den enkeltes alsidige og personlige udvikling under hensyn til fællesskabet. I konkurrencestaten forholder det sig anderledes. Her drejer det sig ifølge Pedersen om at tilføre eleverne de færdigheder og kompetencer, som erhvervslivet har brug for, så de i deres voksenliv kan indtræde som *soldater i konkurrencestatens tjeneste*. Uddannelse til beskæftigelse er ifølge Pedersen konkurrencestatens dannelsesprojekt og det, der sikrer den sociale sammenhængskraft.

Folkeskolens formålsparagraffer er naturligvis programerklæringer, som ikke nødvendigvis siger så meget om, hvordan det faktisk er. Men i den udstrækning de trods alt afspejler en reel udvikling i den politiske kultur, synes denne i 1960'erne at stemme langt bedre overens med Habermas' samtaleidealer end den politiske kultur i konkurrencestaten. Her er der ikke tid til, at de studerende vælger forkert eller fjumrer rundt i uddannelsessystemet for gennem dialog at finde frem til, hvad de har allermost lyst til. Her drejer det sig om at give dem de kompetencer, konkurrencestaten har brug for, at tilskynde dem til at træffe de rette valg og få dem hurtigst muligt gennem uddannelsessystemet, så de kan bidrage længst muligt til samfundet gennem deres arbejde.

Denne udvikling er kritisabel ud fra Habermas' begrebsapparat, fordi spillerummet for diskursive viljesdannelsesprocesser indsnævres.